

сифікація є таким поділом, в якому рід поділяється на види, види на підвиди і т.д.

Класифікація наслідків злочину виступає важливим напрямом криміналістики та є необхідною умовою для проведення подальших криміналістичних досліджень в означеній сфері, а тому питання про поняття «класифікація наслідків злочину» є значущим не тільки для теорії, а й для практики.

Варто звернути увагу: ми погоджуємося з професором В.Ю. Шепітько, що криміналістична класифікація злочинів будується на основі поєднання кримінально-правових та криміналістичних критеріїв [13]. Вказане положення буде використане нами під час здійснення комплексної класифікації наслідків злочину з поєднанням надбань у кримінально-правовому вченні та криміналістиці. До того ж справедливим є твердження, що криміналістичні методики, побудовані тільки на основі кримінально-правової класифікації злочинів, мають здебільшого загальний характер і потребують для практичного застосування більш конкретизованих окремих методик [13, с. 364]. Звичайно, використання лише кримінально-правового підходу у процесі здійснення класифікації наслідків злочину є контрпродуктивним, адже не буде сприяти вирішенню завдань, що стоять перед криміналістикою, бо в межах цієї науки наслідки злочину розглядаються значно ширше. Безумовно, кримінально-правові критерії не можуть повною мірою охопити всі особливості злочинів та їх наслідків, що мають значення для розслідування. Це пояснюється тим, що склад злочину включає лише ті ознаки об'єкта, суб'єкта, об'єктивної та суб'єктивної сторін, яких достатньо для кваліфікації конкретного злочинного діяння, тобто істотні з точки зору кримінального закону і його застосування. До того ж наслідки злочину більшою мірою розглядаються в контексті суспільної небезпечності та шкоди, завданої

злочинном, ще є виправданим для кримінального права, однак вузько для криміналістики.

Дійсно, класифікації наслідків злочину за ступенем їхньої суспільної небезпеки та зовнішнім виразом завданої шкоди хоча і містять криміналістичну інформацію, проте не дозволяють глибше пізнати особу злочинця, слідову картину, обстановку вчинення злочину тощо. Водночас для криміналістики, в тому числі важливий і ситуаційно-особистісний фактор, без якого неможливий аналіз механізму злочинної поведінки та встановлення особи злочинця. У зв'язку з цим для вивчення наслідків злочину потрібні інші критерії (підстави) для класифікації. Все ж зауважимо, що, незважаючи на те, що криміналістичні класифікації не збігаються з кримінально-правовими, не виключають можливості використання в них кримінально-правових ознак, оскільки правову сторону злочину визначає, все-таки, кримінальний закон.

Проте, незважаючи на багатоманітність криміналістичних наслідків злочину, дотепер у криміналістиці відсутня їх єдина класифікація, а її розробка є досить проблематичною, з огляду на її різноструктурність та багатоцільовий аспект.

Проаналізуємо досвід науковців, які проводили наукові дослідження з цього питання. Так, М.П. Яблоков зазначає, що доказова та інша криміналістично значима інформація часто піддається вельми детальній класифікації з різних підстав (за структурними елементами злочинної діяльності, за носієм і джерелом отримання, фізичною природою, процесуальним та криміналістичним значенням тощо). Варто погодитися з науковцем, що велике значення має класифікація інформації та її інформаційних полів за її належністю до груп основних об'єктів, що беруть участь в акті відображення, а саме за належністю і особливостями суб'єкта злочину, зовнішньої будови матеріальних

предметів та індивідуальності поведінки злочинця на всіх етапах злочинної діяльності [21]. Визначаються три види інформації. Перший вид інформації за залишеними слідами характеризує анатомічні та психічні властивості суб'єкта злочину, його інтелектуальні та професійні здібності, ознаки його зовнішності і індивідуальності будови окремих частин тіла, а також особливості його біологічних виділень (суб'єктна інформація). Другий вид інформації цього класу характеризує різного роду матеріальні сліди з точки зору їхніх зовнішніх і частково внутрішніх особливостей, а також особливості речової обстановки, в якій вчиняється злочин (об'єктна інформація). Третій вид інформації характеризує особливості способу поведінки суб'єкта на всіх етапах злочинної діяльності і її механізму (модальна інформація) [21]. Варто звернути увагу, що вказана класифікація істотно перекликається саме з наслідками злочину. Як вже зазначалося, наслідки злочину – це зміни в навколишньому матеріальному середовищі (тобто суб'єктні та об'єктні) та ідеальні відображення (суб'єктні), які виникають внаслідок події злочину, та містять інформацію про слідову картину та злочинний результат. Тобто вони містять інформацію про подію злочину, що може бути доказовою або орієнтувальною. Саме доказова інформація використовується в процесі доведення і встановлення істини у справі. Своєю чергою орієнтувальна, як правило, має супутній характер і в процесі пошуково-пізнавальної діяльності дає змогу виявляти джерела доказової інформації.

Як вже було зазначено, наслідки злочину поділяються на сліди злочину та завдану шкоду. В основу такого поділу покладено саме криміналістичне значення наслідків злочину як виду людської діяльності. У зв'язку з цим вважаємо доцільним проведення дослідження саме в такому напрямі. Тому проаналізуємо наявні

класифікації слідів злочину та шкоди, завданої злочинцем, окремо. Це дасть змогу визначити суттєві ознаки, на підставі яких буде здійснюватися класифікація саме наслідків злочинів.

Так, у криміналістиці питання класифікації злочинів є одним із фундаментальних. Сліди злочину є результатом взаємодії об'єктів живої та неживої природи, які опинилися у сфері злочинної діяльності. Найпростіший акт взаємодії містить два об'єкти: відображуваний (слідоутворюючий) та відображаючий (слідоприймаючий) [17, с. 118]. Такої ж позиції дотримуються Б.Є. Лук'янчиков, Є.Д. Лук'янчиков, С.Ю. Петряєв [2, с. 167].

Варто погодитися з позицією професора В.Ю. Шепітька, що залежно від роду слідоутворюючих об'єктів виділяють сліди людини, сліди тварин, сліди предметів. Що стосується конкретних слідоутворюючих об'єктів, то найчастіше трапляються сліди рук, ніг, зубів, транспортних засобів, знарядь злочину та інструментів. Залежно від механізму утворення слідів розрізняють сліди об'ємні та поверхневі, статичні та динамічні, локальні та периферичні [13]. У вказаних класифікаціях розглядається значення слідів саме у вузькому значенні.

Також існує класифікація, відповідно до якої матеріальні сліди поділяються на три основні групи (за критерієм поділу залежно від механізму і характеру слідоутворення): 1) сліди-предмети – всі матеріальні предмети, які мають стійку зовнішню форму (куля, гільза, ніж, пляшка, частини цілого тощо, які залишені на місці події); 2) сліди-відображення зовнішньої будови об'єктів, тобто сліди у вузькому розумінні, які традиційно розглядаються трасологією (матеріальні копії слідоутворюючих об'єктів); 3) сліди-речовини – частини або об'єми цілого, до яких належать сипучі, газоподібні або рідина (пил, бруд, плями крові, мастил, запах тощо) [2]. Вбачається, що вказана класифіка-

ція є не досить обґрунтованою, адже за змістом сліди-речовини, за законами формальної логіки, належать до слідів-предметів, до того ж «відображення» є ознакою слідів, а тому воно притаманне всім наведеним елементам вказаної класифікації.

М.В. Салтевський для наукової класифікації слідів злочину вибрав філософські підстави теорії відбиття, перш за все такі поняття, як відображений та відображаючий об'єкти і відображення – результат відбиття та взаємодії. Використовуючи структуру діяльності як підставу поділу, в класифікації слідів злочину ми застосували її елементи: суб'єкт засобу діяльності та предмет, на який спрямована діяльність суб'єкта, тобто матеріальне середовище. Науковець поділяє сліди злочину на три класи: сліди людини, сліди засобів вчинення злочину та сліди матеріального середовища [17].

На наш погляд, найбільш повною та обґрунтованою є класифікація слідів злочину, запропонована професором В.Ю. Шепітьком, який виділяє сліди за слідоутворюючими об'єктами, механізмом слідоутворення, характером змін слідоприймаючого об'єкта, місцем, на якому виникли зміни слідоприймаючого об'єкта, за ступенем видимості [12].

Звернемо увагу на наявні класифікації шкоди, завданої злочином, у науках кримінального циклу. Найбільш детально це питання було досліджено науковцями, що вивчали це питання в межах науки кримінального права, адже шкода, завдана злочином, є однією з фундаментальних, що визначається саме її основоположним значенням бути підставою кримінальної відповідальності. Адже якщо певне діяння не завдає шкоду охоронюваним кримінальним законом інтересам, то фактично відсутній сам склад злочину. Звичайно, в доктрині кримінального права значна кількість робіт, присвячена саме класифікації шкоди, завданої злочином (у контексті

заподіяння шкоди об'єкту суспільних відносин), однак для розкриття предмета нашого дослідження ми будемо використовувати кілька, які є найбільш обґрунтованими та придатними до використання в межах нашого дослідження.

Більшість дослідників вважають, що в результаті злочину завдається шкода у вигляді розриву соціальних зв'язків-учасників суспільних відносин. Вивчення наукових доробків вчених показує, що найбільший інтерес фахівців зосереджений навколо поділу наслідків злочину (з формальної точки зору) на такі, що: зазначені в законі; хоча і не передбачені в законі, але безпосередньо впливають на долю винного; байдужі для долі злочинця в усіх відношеннях [19, с. 163]. Досить цікаву спробу класифікації злочинних результатів, із точки зору комплексності для наук кримінального циклу, зробив Л.Д. Гаухман. Так, автор за характером шкоди диференціює злочинні результати на матеріальні (наслідки у вигляді фізичної або майнової шкоди, піддається точному встановленню і доведенню) і нематеріальні (наслідки у вигляді реальної шкоди, який не піддається встановленню і доведенню, і наслідки у вигляді небезпеки заподіяння шкоди); за ступенем небезпеки завданої шкоди – передбачені як ознаки основних складів і передбачені як ознаки кваліфікованих складів; за описом в законі – точно зазначені в диспозиції статті Особливої частини КК України, описувані в інших нормативно-правових актах і які визначаються правозастосовником на підставі оцінки фактичних обставин справи; за значенням для кваліфікації – обов'язкові (наявність яких обов'язкова для застосування конкретної кримінально-правової норми) і додаткові, що описуються як у самостійній, так і в застосовуваній кримінально-правовій нормі, що охоплює їх заподіяння [7, с. 111].

Для більш детального розуміння категорії наслідки злочину звернемося

до матеріалів практики і на підставі конкретних прикладів спробуємо описати та здійснити власну класифікацію наслідків злочину. Для методологічної точності зауважимо, що вибір реальних справ здійснюється хаотично без певного критерію вибору.

Досить наочною для використання є подія злочину, описана у вирокі Очаківського міськрайонного суду Миколаївської області від 24 липня 2020 року у справі № 483/32/19 [6]. Так, обвинувачений А у вересні 2018 року приблизно о 00:00, діючи спільно з обвинуваченим Б, перебуваючи в стані алкогольного сп'яніння, маючи умисел на порушення недоторканності житла, через незачинені входні двері проникли до місця проживання потерпілого з метою розібратись із ним із застосуванням насильства, щодо невиконаної роботи по господарству обвинуваченого А за домовленістю з останнім. Перебуваючи в кімнаті потерпілого, вони почали звинувачувати його у невиконанні взятих на себе зобов'язань, після чого, не отримавши виразних пояснень від потерпілого, який також перебував у стані сп'яніння, обвинувачений А та обвинувачений Б із застосуванням насильства, що виразилось у завданні потерпілому численних ударів у тулуб та голову, силоміць, проти його волі, витягли з приміщення квартири. Знаходячись на території подвір'я будинку, обвинувачені, в яких виник умисел на спричинення потерпілому тілесних ушкоджень на підґрунті обурення поведінкою останнього та виниклої з цієї підстави неприязні, діючи умисно, групою осіб, усвідомлюючи суспільно небезпечний характер своїх дій, передбачаючи їхні суспільно небезпечні наслідки у виді тяжких тілесних ушкоджень і свідомо припускаючи їх настання, до того ж не передбачаючи настання смерті потерпілого, хоча за цих умов мали і могли їх передбачити, наносили останньому численні удари руками та ногами в голову та по тулубу, поки потерпілий не втратив свідомість. Вказаними

діями потерпілому були спричинені тілесні ушкодження у вигляді поєднаної травми голови та тулубу з субарахноїдальним крововиливом правої та лівої півкуль, множинних переломів ребер з обох сторін, синців голови, обличчя, тулубу, що належать до категорії тяжких за критерієм небезпеки для життя в момент спричинення. З метою знищення слідів злочину тіло потерпілого обвинувачені скинули в колодязь, де його й було виявлено працівниками поліції.

На підставі аналізу цієї події злочину варто звернути увагу на обґрунтованість наших висновків щодо дефініції наслідків злочину. Так, наслідки злочину – це зміни в навколишньому матеріальному середовищі, тобто сліди злочину, що відображають подію, яка відбулася (сліди боротьби, сліди взуття на вулиці, відбитки пальців рук у квартирі тощо); ідеальні відображення, тобто спогади в обвинувачених, свідків та працівників поліції щодо події злочину; злочинний результат, тобто фізична смерть потерпілого. Звертаємо увагу, що значення наслідків злочину проявляться саме в тому, що вони є індикаторами змін у матеріальному середовищі, які є носіями інформації (відображенням) про подію злочину. Оцінка подій злочину здійснюється саме на підставі наслідків. Тобто, виявивши труп у колодязі, слідчі кваліфікують подію як умисне вбивство, а вже на підставі виявлених слідів та допиту причасних осіб злочину встановлюють умисел осіб, що вчинили злочин.

В описаній події злочину обвинувачені, з метою приховання злочинного результату, спробували знищити сліди злочину шляхом приховання тіла потерпілого. У науковій літературі інсценування злочину прийнято зараховувати до протидії розслідування злочинів. Природне бажання особи, яка вчинила злочин, уникнути відповідальності й покарання за скоєне завжди спонукає її вживати заходів із метою приховування факту

вчинення протиправного діяння, знищення його слідів, «нейтралізації» очевидців тощо. Проте якщо раніше дії злочинців найчастіше зводилися до одиничних актів скоєння злочинів і для них головним було не залишити слідів, за якими їх могли б установити та викрити, нині злочинність змінилася не лише кількісно, а й якісно та виявляється не в окремих актах злочинів, а в системі злочинної діяльності [3, с. 9]. Особливо це характерно щодо діяльності організованих злочинних груп.

Як справедливо зазначав Р.С. Белкін, досліджуючи зміст цього поняття, що, якщо раніше під протидією розслідуванню розуміли «переважно різні форми й способи приховування злочинів, тепер це поняття наповнилося більш широким змістом і може бути визначене як навмисна діяльність з метою перешкоджання вирішенню завдань розслідування й, у кінцевому підсумку, установленню істини у кримінальній справі» [4, с. 129]. Зі свого боку, інсценування злочину як одна з форм протидії розслідуванню може розглядатись «як створення злочинцем доказів, які у своїй сукупності утворюють обстановку, характерну для визначеної, бажаної злочинцем події», про що зазначали Ю.П. Алєнін та В.В. Тіщенко [1, с. 15]. М.П. Яблоков вказує на те, що під інсценуванням злочину варто розуміти штучне створення або зміну зацікавленими особами обстановки місця злочину з метою введення слідства в оману [21, с. 237].

Всі наведені вище точки зору вказують на наявність штучно створених елементів в обстановці злочину, функціональна спрямованість яких передбачає введення в оману слідства. Таким чином, у процесі дослідження, зокрема, обстановки злочину слідчий має звертати увагу на елементи, які за своєю природою суперечать логічному ходу речей. Такі елементи являють собою негативні обставини. Так, М.П. Яблоков наполягає на тому,

що слідчий має зазначити і виявити негативні обставини, тобто фактичні дані, які, з огляду на розвиток події злочину та пояснень конкретних осіб, не мають відобразитися в обстановці місця події, або, навпаки, мають бути, але вони відсутні [21, с. 237]. Як зазначив В.А. Овечкін, в інсценуванні злочинцем обстановці місця певної події залишаються обставини, що суперечать припущенню слідчого про хід події, – негативні обставини, виявлення яких може свідчити про наявність інсценування [16, с. 38].

Можна говорити про те, що негативні обставини є наслідком дій злочинця, які знайшли своє відображення в слідовій картині злочину. Оскільки вказаний наслідок був сформований у результаті реалізації злочинної діяльності, вбачається, що негативні обставини є одним із наслідків злочину. Таким чином, складові частини обстановки злочину, які суперечать логіці нормального функціонування певних систем та являють собою негативні обставини, можна розглядати як наслідки злочину, що вказують на наявність інсценування як злочинного діяння, так і окремих його елементів.

У зв'язку з цим вважаємо, що наслідками злочину є не тільки злочинний результат, що входив у первинний умисел злочинця, а фактично всі зміни матеріального середовища до їх встановлення слідчим. Адже злочинець може повертатися до місця злочину неодноразово з метою перевірки та приховування слідів вчинення злочину. До того ж слідчому варто враховувати, що такі дії злочинця можуть і самі містити склад злочину. Наприклад, такі обставини описані у вирокі Овідіопольського районного суду Одеської області від 9 серпня 2019 року у справі № 509/4415/16-к [5]. Так, вдень у червні 2016 обвинувачений 1, разом з обвинуваченим 2 та потерпілою спільно розпивали алкогольні напої на громадському пляжі на узбережжі Чорного моря.

Під час сварки, що виникла між потерпілою та обвинуваченим 1, останній, застосовуючи фізичне насильство, напав на потерпілу, якій завдав численних ударів, та почав здавлювати її шию руками, бажаючи настання її смерті. Переконавшись у настанні смерті потерпілої, обвинувачені, з метою приховування слідів злочину, сховали одяг в піску на пляжі в різних місцях, а тіло потерпілої сховали неподалік у кущах. Надалі в нічний час обвинувачені вирішили повернутись на місце схову трупа та переховати його з метою попередження свого викриття. До того ж після вбивства та при перехованні обвинувачені по черзі вступали в статевий акт з трупом та вирізали статеві органи. Діяння обвинувачених було кваліфіковано за п. 12 ч. 2 ст. 115 та ч. 3 ст. 297 КК України.

Отже, на підставі вивчення теоретичних положень наук кримінального циклу, а також дослідження матеріалів практики можна розробити класифікацію наслідків злочину. Так, залежно від значення, яке вони несуть для розслідування, наслідки злочинів бувають основні та додаткові. Основним є наслідок злочину, що безпосередньо визначений у нормах КК України, наприклад, смерть, заволодіння майном, отримання незаконного доступу, вигоди тощо. Варто звернути увагу, що основних наслідків може бути кілька, скажімо, в межах останньої описаної справи до них зараховано смерть потерпілої та наругу над трупом. Додатковими наслідками є ті зміни в матеріальному середовищі та ідеальні відображення, що виконують орієнтувальну функцію для визначення основного наслідку злочину. Наприклад, зникнення людини, з яким звернулися близькі родичі, зламаний замок дверей тощо.

Залежно від умислу злочинця до моменту вчинення злочину поділяємо на: первинні (заплановані) та вторинні (незаплановані). Первинні (заплановані) наслідки злочину виникають до

моменту самої події злочину, тобто передбачається, що злочинець свідомо бажає набуття саме таких злочинних наслідків (у доктрині кримінального права – це прямий умисел). Наприклад, у першій описаній події злочину обвинувачені прийшли в дім до потерпілого саме для завдання тілесних ушкоджень. Однак незалежно від їхньої волі, бо в них не було умислу вбивати потерпілого, настав вторинний (незапланований) наслідок – смерть жертви злочину.

Також варто виокремлювати первинні наслідки злочину, тобто такі, які одразу настали після активних дій злочинця, які він вважав необхідними для закінченого діяння. Тобто як у першій, так і в другій подіях первинними наслідками є смерть потерпілих, а також та слідова картина, яка була в хронологічній послідовності на момент смерті жертв. Своєю чергою вторинні наслідки злочину пов'язані з негативні обставинами, тобто діями злочинця щодо приховання первинної слідової картини злочину. У першій та другій описаних ситуаціях це дії злочинців з приховування трупа жертви та ідентифікації самих злочинців.

Наслідки злочину варто розрізняти за джерелом походження: виникли через діяльність суб'єкта злочинну (убивство тощо); спричинені впливом джерел живої природи (наприклад, залишений труп у лісі може бути переміщений дикими тваринами); спричинені впливом джерел неживої природи (переміщення тіла або предмета може відбуватися залежно від місця злочину, наприклад, на річці, в морі тощо).

Залежно від можливості сприйняття наслідків злочину людиною вони поділяються на видимі і невидимі. Так, до видимих належать наслідки загальнокримінальної злочинності (вбивства, крадіжки, звалтування тощо). Невидимі наслідки злочинів більшою мірою пов'язані із злочинами, що в теорії кримінального права описані як злочини з фор-

мальним складом. Тобто настання матеріального результату злочину не є обов'язковим. У цьому контексті найбільш наглядними будуть саме економічні та кіберзлочини.

Також залежно від криміналістичного значення та вибору методики розслідування наслідки злочину можна поділяти за об'єктом посягання відповідно до норм КК України.

Наслідки злочину залежно від їх фізичної матерії можуть бути: матеріальними та нематеріальними (ідеальні відображення). У першому випадку до матеріальних наслідків належать ті зміни в матеріальному середовищі, що існують об'єктивно та не залежать від волі людини. Наприклад, при незаконній вирубці лісу це повалені шляхом спилу дерева, сліди боротьби в кімнаті, смерть людини тощо. До нематеріальних належать суб'єктивні зміни у свідомості особи через подію злочину. До них належать уявлення про факт злочину, внутрішні переживання тощо. Варто також звернути увагу на окремі позиції дослідників.

Отже, наслідки злочину за своєю суттю є досить різноманітними та пропорційно залежними від змін суспільних відносин, що визначають КК України як злочин. Тому критеріїв для їх класифікації може існувати невизначена кількість, обмежена лише конкретними засіданнями, що стоять перед науковцем-дослідником або слідчим.

У статті проводиться теоретико-прикладне дослідження наслідків злочину в контексті їх поділу за різними критеріями. Так, на підставі вивчення теоретичних положень наук кримінального циклу, а також дослідження матеріалів практики розроблено класифікацію наслідків злочину. Залежно від значення, яке вони несуть для розслідування, наслідки бувають основні та додаткові. Основним є наслідок злочину, що безпосередньо визначений у нормах КК України. Додатко-

вими наслідками є ті зміни в матеріальному середовищі та ідеальні відображення, що виконують орієнтувальну функцію для визначення основного наслідку злочину.

Залежно від умислу злочинця до моменту вчинення злочину наслідки поділяємо на первинні (заплановані) та вторинні (незаплановані). Первинні (заплановані). Також варто розрізняти наслідки злочину за джерелом походження: виникли через діяльність суб'єкта злочинну (убивство тощо); спричинені впливом джерел живої природи (наприклад, залишений труп у лісі може бути переміщений дикими тваринами); спричинені впливом джерел неживої природи (переміщення тіла або предмета може відбуватися залежно від місця злочину, наприклад, на річці, в морі тощо).

Залежно від можливості сприйняття наслідків злочину людиною вони поділяються на видимі і невидимі. Так, до видимих належать наслідки загальнокримінальної злочинності (вбивства, крадіжки, звалтування тощо). Невидимі наслідки злочинів більшою мірою пов'язані із злочинами, що в теорії кримінального права описані як злочини з формальним складом. Тобто настання матеріального результату злочину не є обов'язковим. У цьому контексті найбільш наглядними будуть саме економічні та кіберзлочини.

Ключові слова: наслідки злочину, шкода, злочинний результат, класифікація, підстави.

Rozhik E. Classification of the consequences of a crime: criminalistics aspect

The article conducts a theoretical-applied study of the consequences of the crime in the context of their division by different criteries. Thus, on the basis of studying the theoretical provisions of the sciences of the criminal cycle, as well as

the study of materials of practice developed a classification of the consequences of the crime. Depending on the importance they carry for the investigation: basic and additional. The main consequence is a crime that is directly defined by Criminal Code of Ukraine. Additional consequences are those changes in the material environment and ideal reflections that perform an indicative function to determine the main consequence of the crime.

Depending on the intent of the offender to the time of the crime are divided into: primary (planned) and secondary (unplanned). Primary (planned) It is also necessary to distinguish, depending on the source of origin, to those that: arose through the activities of the subject of crime (murder, etc.); caused by the influence of wildlife sources (for example, a corpse left in the forest can be moved by wild animals); caused by the influence of inanimate sources (movement of a body or object may occur depending on the crime scene, for example, on a river, at sea, etc.).

Depending on the ability of a person to perceive the consequences of a crime, they are divided into: visible and invisible. Thus, the visible consequences are the consequences of general crime (murder, theft, rape, etc.). The invisible consequences of crimes are more closely characteristic of crimes that are described in criminal law theory as formal crimes. That is, the material outcome of the crime is not mandatory. In this context, economic and cybercrime will be the most visible.

Key words: consequences of crime, harm, criminal result, classification, crime grounds.

Література

1. Аленин Ю.П., Тищенко В.В. Особенности расследования тяжких преступлений против личности. Учебное пособие. Одесса : АО Бахва, 1996. 112 с.

2. Лук'янчиков Б.Є., Лук'янчиков Є.Д., Петряев С.Ю. Криміналістика : Навчальний посібник для студ. юрид. спец. вищ. навч. закл. в 2-х частинах. Частина I : Вступ до курсу криміналістики. Криміналістична техніка. Київ : 2017. 374 с.

3. Бахин В.П. Преступная деятельность как объект криминалистического изучения. Лекции. Киев, 1999. 22 с.

4. Белкин Р.С. Противодействие расследованию и пути его преодоления криминалистическими и оперативно-розыскными средствами и методами. Криминалистическое обеспечение деятельности криминальной милиции и органов предварительного следствия. Москва : Новый Юрист, 1997. 267 с.

5. Вирок Овідіопольського районного суду Одеської області від 09 серпня 2019 року у справі № 509/4415/16-к. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua>.

6. Вирок Очаківського міськрайонного суду Миколаївської області 24 липня 2020 року у справі № 483/32/19. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua>.

7. Гаухман Л.Д. Насилие как средство совершения преступления. Москва : Юрид. лит., 1974. 166 с.

8. Гревцева А.Ю. Классификация преступлений в современном уголовном праве. Закон и право. 2009. № 9. С. 51–54.

9. Дикий О.В. Кримінологічні засади вивчення і попередження злочинів у сфері обороту житлової нерухомості в Україні: 12.00.08 : дис. ... канд. юрид. наук; НУ ОЮА. Одеса, 2015. 239 с.

10. Коробов П. Классификация преступлений по уровню их опасности. Российская юстиция. 2004. № 1. С. 47–49.

11. Криміналістика: Учебник / Отв. ред. Н.П. Яблоков. 2-е изд., перераб. и доп. Москва : Юристъ, 2001. 718 с.

12. Криміналістика : підручник для студ. вищ. навч. закл. К.О. Чаплинський, О.В. Лускатов, І.В. Пиріг, В.М. Плетенець, Ю.А. Чаплинська. 2-е вид, перероб. і доп. Дніпро : Ліра ЛТД, 2017. 480 с.

13. Криміналістика : підручник / Кол. авт.: В.Ю. Шепітько, В.О. Коновалова, В.А. Журавель та ін. 4-е вид., перероб. і доп. Харків : Право, 2010. 464 с.

14. Марцев А.И. Диалектика и вопросы теории уголовного права. Красноярск : изд-во Краснояр. ун-та, 1990. 186 с.

15. Николайченко В.В. Криміналістическая классификация преступлений. Вестник Саратовской государственной академии права. 2006. № 6. С. 125–127.

16. Овечкин В.А. Расследование преступлений, скрытых инсценировками : учеб. пособие. Харків : Юрид. ин-т, 1979. 63 с.

17. Салтевський М.В. Криміналістика. Підручник: У 2-х ч. 4.1. Харків : Консум, Основа, 1999. 416 с.

18. Субботин А.Л. Классификация. Москва, 2001. 94 с. URL: http://iph.ras.ru/uplfile/root/biblio/2001/Subbotin_1.pdf

19. Уголовное право. Общая часть : Учебник / Под ред. В.Н. Петрашева. Москва : ПРИОР, 1999. 544 с.

20. Українська Радянська Енциклопедія: в 12 т. Київ : УРЕ, 1980. Т. 5. С. 216–217.

21. Яблоков Н.П. Криміналістика : учебник / под. ред. проф. Н.П. Яблокова. 2-е изд., перераб. и доп. Москва : Юристъ, 2001. 718 с.